

Uniwersytet Łódzki

Instytut Psychologii

**dr hab. Agnieszka Lipińska-Grobelny, prof. UŁ**

Łódź, dn. 30.04.2023 roku

Zakład Psychologii Pracy, Organizacji i Doradztwa Kariery

Instytut Psychologii

Uniwersytet Łódzki

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Sitko-Dominik**

*pt. Satysfakcja małżeńska, zawodowa i życiowa wśród małżeństw dwu karier*

*o różnej organizacji czasu pracy*

**promotor: prof. dr hab. Eugenia Mandal**

Magister Magdalena Sitko-Dominik w swojej pracy doktorskiej podejmuje temat wpływu organizacji czasu pracy na satysfakcję małżeńską, zawodową i życiową kobiet i mężczyzn w małżeństwach dwóch karier. Dodatkowo weryfikuje wpływ chronotypu, snu i płci psychologicznej na rozpatrywane zależności. Wprowadzenie tych mediatorów stanowi nowy głos w dyskusji na temat uwarunkowań zadowolenia z różnych sfer życia osób pracujących zawodowo.

Recenzowana rozprawa składa się z trzech części: podstaw teoretycznych prowadzonego badania, podstaw metodologicznych oraz wyników badań własnych, zakończonych dyskusją, wnioskami, ograniczeniami prezentowanych analiz, implikacjami praktycznymi i wykazem piśmiennictwa, polsko- i anglojęzycznego. Dysertacja jest bardzo obszerna i liczy 405 stron, w tym 302 strony tekstu bez bibliografii i załączników. Pracę rozpoczyna wprowadzenie. Następnie Autorka przedstawia założenia teoretyczne w trzech

## Uniwersytet Łódzki

Instytut Psychologii

rozdziałach (łącznie 101 stron), formułując w drugiej części w dziewięciu podrozdziałach – cel badań z uzasadnieniem, modele, pytania i hipotezy badawcze, wskazując zmienne i sposób ich operacjonalizacji, opisując narzędzia badawcze, grupę badaną i procedurę badania (łącznie 27 stron). Następnie w części trzeciej (dwa rozdziały) przechodzi do prezentacji otrzymanych wyników z podsumowaniem, co sumarycznie składa się na 172 strony. Mając na uwadze formalną stronę dysertacji, rozprawa spełnia standardy stawiane pracom doktorskim o charakterze empirycznym.

Ocenę poszczególnych części rozprawy rozpocznę od podstaw teoretycznych badań własnych. Magister Magdalena Sitko-Dominik swój wywód prowadzi od analizy stereotypów płci, by dalej zajmować się rolami małżeńskimi, klasyfikacją rodzin i małżeństw, przemianami modeli rodzin w Polsce i małżeństwami dwóch karier oraz doświadczaniem przez małżonków określonego poziomu satysfakcji małżeńskiej, życiowej i zawodowej. Pragnę zwrócić uwagę, że wprowadzenie teoretyczne niewątpliwie jest dowodem wiedzy Doktorantki, pytanie, czy wszystkie wątki winny być tak szczegółowo analizowane z perspektywy celu badania. W Streszczeniu (str. 8) czytam bowiem: *Celem przeprowadzonego projektu badawczego była weryfikacja związków między organizacją czasu pracy, chronotypem oraz sferą związaną ze snem, jak również związków między organizacją czasu pracy a zadowoleniem ze związku, z pracy i z życia. Ponadto analizie poddano efekty intrapersonalne i interpersonalne organizacji czasu pracy dla zadowolenia ze związku, z pracy i z życia małżonków (...)*. Rozumiem, że kluczowymi zmiennymi w badaniach są organizacja czasu pracy i zadowolenie z różnych sfer życia w związkach

## Uniwersytet Łódzki

Instytut Psychologii

dwóch karier. Kwestie stereotypów płci pojawiają się wyłącznie jako potencjalna zmienna moderująca rozpatrywane zależności i poświęcanie im całego pierwszego rozdziału uważam za niepotrzebne. Ponadto w części teoretycznej zabrakło wyraźnego wskazania najważniejszych koncepcji, które posłużyły do konceptualizacji kluczowych zmiennych w doktoracie. Co więcej, liczba zmiennych w badaniach nie znajduje pełnego teoretycznego opisu i uzasadnienia w pierwszej części doktoratu. Chodzi, na przykład, o takie zmienne jak: przywiązanie do organizacji czy nawet organizacja czasu pracy. Ogólnie pragnę zauważyć, że przegląd literatury dokonany przez mgr Magdalenę Sitko-Dominik jest kompleksowy i staranny, ale zachodzi rozbieżność między badanymi zmiennymi a prowadzonym wywodem teoretycznym.

W części drugiej – *Metodologii badań własnych* – Doktoranta opisuje główne cele badań w pracy doktorskiej. Są nimi, po pierwsze, analiza związków między organizacją czasu pracy a zadowoleniem ze związku, pracy i życia; po drugie, weryfikacja relacji organizacji czasu pracy z chronotypem i sferą snu; po trzecie, analiza efektów intrapersonalnych oraz interpersonalnych organizacji czasu pracy dla zadowolenia ze związku, pracy i życia oraz, po czwarte, porównanie małżeństw zadowolonych i niezadowolonych z organizacji czasu pracy w zakresie analizowanych zależności. Na stronach 113-115 wskazuje nie jeden, ale trzy modele badawcze. Ponadto formułuje wielozmiennowe hipotezy badawcze, które jest trudno poddać jednoznacznej weryfikacji. W badaniach ostatecznie uczestniczyło 166 małżeństw dwóch karier w wieku od 24 do 60 lat. Nie znalazłam informacji, w jaki sposób wyłaniano związki dwóch karier, poza wzmianką, że oboje małżonkowie wykonywali pracę (str. 126),

## Uniwersytet Łódzki

Instytut Psychologii

co bardziej wskazywałoby na związki dwóch dochodów, a nie karier. W celu weryfikacji sformułowanych hipotez badawczych, Pani Magister wykorzystała aż 13 narzędzi badawczych, we wszystkich przypadkach testując współczynnik rzetelności metodą *alfa* Cronbacha lub Kudera-Richardsona.

Podsumowując, struktura części drugiej jest zgodna z wymogami stawianymi pracom doktorskim o charakterze empirycznym. Pani mgr Sitko-Dominik starannie zaplanowała złożoną procedurę badania, dobrała odpowiednie narzędzia badawcze i sprawdziła ich współczynniki zgodności wewnętrznej. W przyszłości warto rozważyć w miejsce badania o charakterze korelacyjnym tak dużą liczbą narzędzi, serię badań w oparciu o strategię systematycznie budowanych replikacji poprzez dodawanie kolejnych moderatorów czy mediatorów. Jak pisałam wcześniej, wielość zmiennych ujętych w badaniu nastrocza trudności w ich konceptualizacji i operacjonalizacji czy nawet w zakresie formułowania hipotez badawczych.

W części trzeciej – *Wyniki badań własnych* – Doktorantka rozpoczyna charakterystyką badanej grupy oraz prezentacją statystyk opisowych. Wszystkie obliczenia zostały wykonane w programie IBM SPSS wersja 27 oraz przy użyciu makra PROCESS (Hayes, 2022). W celu przetestowania pierwszej serii hipotez badawczych, stosuje jednoczynnikową analizę wariancji z wielkością efektu  $\eta^2$  oraz testami post hoc. Dalej związki między zmiennymi weryfikuje przy użyciu korelacji  $r$  Pearsona, zaś mediującą rolę chronotypu między organizacją czasu pracy a sferą snu sprawdza regresją z mediacjami. Wykonane analizy statystyczne są prawidłowe. Warto jednak wprowadzić do tabeli z jednoczynnikową analizą

## Uniwersytet Łódzki

Instytut Psychologii

wariancji podsumowanie testu post hoc, by móc obserwować między którymi grupami zachodzi różnica statystycznie istotna. Na przykład, osoby pracujące w systemie zmianowym nieregularnym są najmniej zadowolone z długości snu, ale brak testu post hoc w Tabeli 6 (nie mówię o opisie na str. 133), pozwala jedynie na snucie domysłów, że wzmiankowani pracownicy istotnie różnią się od osób pracujących w regularnym systemie zmianowym i pracujących w stałych godzinach pracy, a jest to podstawą weryfikacji hipotezy H1.3. Analogicznie proces weryfikacji przebiegał dla drugiej grupy hipotez, dotyczących organizacji czasu pracy i zadowolenia z różnych sfer życia oraz mediującej roli chronotypu i sfery snu między organizacją czasu pracy a zadowoleniem ze związku, pracy i życia. Zgodnie z najnowszym podejściem do mediacji należy wykazać jeszcze istotność efektu pośredniego (ab) rozumianego jako efekt zmiennej niezależnej na zależną przez mediator wraz z przytoczeniem  $R^2$ ,  $MSE$  i  $F$ . Dalej, mgr Magdalena Sitko-Dominik testuje moderacje związków między analizowanymi zmiennymi przez płeć biologiczną oraz męskość i kobiecość z Inwentarza Płci Psychologicznej (IPP). W tym miejscu ponownie pragnę zwrócić uwagę na dodatkowe analizy, które towarzyszą testowaniu efektów moderacyjnych. Chodzi o efekty proste liczone w grupie kobiet i mężczyzn w zakresie relacji między organizacją czasu pracy a zadowoleniem ze związku, pracy i z życia. Kolejne hipotezy H3-H5 były również weryfikowane z wykorzystaniem jednoczynnikowej analizy wariancji oraz regresji z moderacjami, zaś hipoteza H6 była sprawdzana testem  $t$ -Studenta z wielkością efektu  $d$  Cohena. Podsumowując empiryczną stronę rozprawy, zwracam uwagę na staranność

## Uniwersytet Łódzki

Instytut Psychologii

i obszerność prowadzonych obliczeń, jak również zastosowanie zaawansowanych i zróżnicowanych metod analizy statystycznej oraz umiejętność ich interpretacji.

Część trzecią mgr Magdalena Sitko-Dominik kończy bardzo wnikliwą dyskusją i wnioskami (73 strony). Dysponując ciekawym materiałem empirycznym, przeprowadza wnikliwą analizę, konfrontując wyniki badań własnych z analizami innych badaczy. Co więcej, potrafi podejść krytycznie do zaprojektowanej przez siebie procedury, pokazując jej ograniczenia i kierunki przyszłych działań wraz z propozycją praktycznego zastosowania otrzymanych rezultatów.

### **Konkluzja**

Przedłożona do oceny rozprawa doktorska mgr Magdaleny Sitko-Dominik zatytułowana *Satysfakcja małżeńska, zawodowa i życiowa wśród małżeństw dwu karier o różnej organizacji czasu pracy* opisuje istotne z punktu widzenia teorii, jak i praktyki, zagadnienia z obszaru zarówno psychologii pracy, jak i psychologii rodziny. Otrzymane wyniki, mimo wskazanych pewnych braków i nieścisłości, stanowią oryginalne rozwiązanie sformułowanego problemu, poparte go wiedzą i umiejętnością samodzielnego prowadzenia badań. Na tej podstawie zaświadczam, że oceniana dysertacja odpowiada warunkom określonym w ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym. W związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie mgr Magdaleny Sitko-Dominik do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Łódź, dn. 30 kwietnia 2023 roku

*Agnieszka Lipińska-Grobelny*